

Araştırma Makalesi

Türk halk müziğinde hüznün kodlarının analizi

Emre Yuvacı¹

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Sivas, Türkiye

Makale Bilgisi

Geliş: 11 Aralık 2025
Kabul: 13 Mart 2026
Online Yayın: 30 Mart 2026

Anahtar Kelimeler

Duygusal bağlılık
Hüzün kodları
Kültürel bellek
Makam
Türk halk müziği

Öz

Dijitalleşen ve modernleşen dünyada bireyin en temel sığınağı olan "aidiyet" duygusu, günümüzde her zamankinden daha fazla köken arayışına dönüşmüştür. Bu arayışın somut ve estetik dışı vurumu ise kuşkusuz halk türküleridir. Ancak geleneksel mirasımız olan Türk Halk Müziği'ndeki "hüzün" kavramı, çoğu zaman sadece basit bir keder veya karamsarlık olarak sığ bir bakış açısıyla değerlendirilmektedir. Bu çalışma, halk müziğimizdeki hüznün olgusunu; bir "karamsarlık" değil, Anadolu insanının hayat karşısındaki sarsılmaz dayanıklılığını, olgunluğunu ve toplumsal travmalarla başa çıkma stratejisini temsil eden bir "hüzün kodu" olarak yeniden tanımlamayı amaçlamaktadır. Araştırma, bu müzikal mirasın toplumsal kriz anlarında nasıl bir "duygusal bağlılık sistemi" ve kültürel savunma mekanizması işlevi gördüğünü bilimsel bir düzleme taşımayı hedeflemektedir. Disiplinler arası bir model üzerine kurgulanan bu çalışmada; müzikoloji, psikoloji ve sosyoloji disiplinleri bir araya getirilerek bütüncül bir analiz yöntemi benimsenmiştir. Çalışmanın veri setini, hüznün estetiğini en iyi temsil eden ve TRT repertuarına kayıtlı, farklı yörelerden seçilen 35 adet türkü oluşturmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden "durum çalışması" ve "doküman analizi" tekniklerinin kullanıldığı bu süreçte; türkülerin hem müzikal yapıları (makam, ritim, ezgi) hem de lirik içerikleri (ayrılık, gurbet, ölüm temaları ve kültürel imgeler) detaylı bir şekilde çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, Geleneksel Türk Halk Müziği'nde hüznün kodlarının tesadüfi değil, belirli müzikal ve psikolojik temellere dayandığını ortaya koymaktadır. İncelenen eserlerde en baskın makamsal tercihin Hüseyini olduğu; bu makamın "teslimiyet" ve "içe dönüş" duygularıyla paralel olarak dinleyici üzerinde stres azaltıcı ve sakinleştirici bir etki yarattığı tespit edilmiştir. Ritmik açıdan ise 4/4'lük ölçü sisteminin, söz merkezli anlatımın akıcılığını sağlayarak bu kültürel belleğin kuşaktan kuşağa aktarılmasını kolaylaştırdığı görülmüştür. Sonuç olarak çalışma; türkülerin bireysel bir dertten ziyade toplumsal bir mirasa dönüştüğünü, "ayak" ve "makam" gibi terminolojik karmaşaların giderilerek bu alanın akademik bir verimliliğe kavuşturulması gerektiğini vurgulamaktadır. Gelecekteki çalışmalar için, yerel hüznün pratiklerinin uluslararası melankoli ve diaspora kuramlarıyla daha sık ilişkilendirilerek kültürel mirasın ekonomik ve sosyal sürdürülebilirliğinin sağlanması önerilmektedir.

2822-3195 / © 2026 TM
Genç Bilge Yayıncılık tarafından
yayınlanmakta olup, açık erişim,
CC BY-NC-ND lisansına sahiptir.

Makaleye atıf için

Yuvacı, E. (2026). Türk halk müziğinde hüznün kodlarının analizi. *Türk Müziği*, 6(1), 53-70. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19005474>

Giriş

Dijitalleşen dünyada bireylerin "aidiyet" ve "köken" arayışı, modernleşmenin getirdiği sosyal kopukluklara karşı bir direnç odağı olarak hiç olmadığı kadar artmıştır. Baumeister ve Leary'nin (1995) belirttiği üzere, ait olma duygusu insanın en temel psikolojik ihtiyaçlarından biridir; nitekim Donne'un (1975) "hiçbir insan bir ada değildir" ifadesi, bu

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Sivas, Türkiye. E-mail: emreyuvaci@cumhuriyet.edu.tr
ORCID: 0000-0002-8346-2299

ihtiyacın bireyi aşan ortak yaşamın doğasını simgeler. Tarih boyunca savaş, ekonomik zorunluluklar ve evlilik gibi sosyal dinamiklerle tetiklenen göçler, kültürler arası etkileşimi derinleştirirken "diasporatik" kimliklerin inşasına zemin hazırlamıştır. Bu noktada kültürel kimlik, Hall'un (1990) vurguladığı gibi sabit bir öz değil; tarih, kültür ve gücün sürekli etkileşimiyle şekillenen dinamik bir "oluş" sürecidir. Cohen'e (2008) göre diaspora, artık sadece bir "sürgün" değil, bireylerin kökenlerine bağlılıklarını korurken yeni coğrafyalarda inşa ettikleri hibrit kimlikleri ve bu süreçteki aidiyet arayışlarını temsil etmektedir.

Bu diasporatik arayış, kendini en somut şekilde kültürel üretim ve miras aktarımı üzerinden dışa vurmaktadır. Özellikle UNESCO'nun somut olmayan kültürel miras raporlarında altı çizildiği üzere, yerel pratikler sadece nostaljik birer kalıntı değil, toplumların kriz ve yerinden edilme anlarında sığındıkları birer "duygusal bağımsızlık sistemi" işlevi görür. Bu doğrultuda kültürel üretimler; toplumların bin yıllık acılarını, sevinçlerini ve kolektif hafızalarını gün yüzüne çıkararak yaşayan organizmalardır. Assmann'ın (2001) "kültürel bellek" kuramında ifade ettiği gibi, duyguların estetik bir forma bürünerek kuşaktan kuşağa aktarılması, insanlığın tarihsel sessizliğini bozan en güçlü çığıdır. İnsan topluluklarının yüzyıllar boyunca en derin özlemlerini veya toplumsal travmalarını unutulmaya terk etmeyip kültürel üretimler yoluyla yaşatması, bugünün kültürel çalışmalarındaki en provokatif tartışma alanlarından birini oluşturmaya devam etmektedir.

Bu bellek mekanizmalarının merkezinde yer alan halk müzikleri, sadece bir melodi dizisi değil; geçmiş ile bugün arasındaki kopukluğu onaran bir köprü görevi görmektedir. Toplumun tarihsel yaşantısının en yalın ve en çıplak yansıması olan bu ezgiler, teorik tanımların ötesinde, ortak ruhun ses bulmuş halidir. Bu çalışma, söz konusu sürekliliğin halk müziği üzerinden nasıl inşa edildiğini ve bu "yaşayan belleğin" günümüz dünyasındaki hayati işlevini irdelemektedir.

İnsanlık tarihinin en kadim tanığı olan müzik, yalnızca seslerin bir araya gelmesi değil, ruhun en mahrem köşelerindeki duyguların estetik bir formla dışa vurulmasıdır. Anadolu'nun binlerce yıllık kültürel belleği incelendiğinde, bu seslerin içinde en yankılanan ve belki de en çok yanlış anlaşılacak duygunun "hüzün" olduğu görülmektedir. Özdek (2012), müziğin toplumdaki hüznün ve isyanın en samimi anlatım biçimi olduğunu ve bu estetik yapının Orta Asya'dan günümüze bir süreklilik arz ettiğini vurgular. Orta Asya'dan Anadolu'ya süzülen bu estetik zemin, sadece nağmelerden oluşan bir yapı değil, felsefi derinliğiyle toplumsal hafızayı diri tutan, her notasında bir varoluş sorgulaması barındıran devasa bir arşive işaret eder. Bu zengin ve çok katmanlı alt yapıya rağmen, halk müziğimizin bilimsel bir perspektifle incelenme süreci ancak 1900'lü yılların başlarında filizlenmeye başlamıştır. Rauf Yekta Bey'in (1922) nazari çalışmaları ve Béla Bartók'un (1936) saha derlemeleri, bu sözlü geleneğin tesadüfi değil, kuramsal bir derinliğe sahip olduğunu bilim dünyasına kanıtlamıştır.

İnsanlık tarihinin en kadim tanığı olan müzik, yalnızca seslerin bir araya gelmesi değil, ruhun en mahrem köşelerindeki duyguların estetik bir formla dışa vurulmasıdır.

Anadolu'nun binlerce yıllık kolektif belleği incelendiğinde, bu seslerin içinde en yankılanan ve belki de en çok yanlış anlaşılacak duygunun "hüzün" olduğu görülür. Geleneksel Türk Halk Müziği'nde hüznün; basit bir keder ya da karamsarlık hali değil, aksine bireyin yaşam karşısındaki olgunluğunun ve mağrur duruşunun sanatsal bir bildirimidir. Özdek (2012), müziğin toplumdaki hüznün ve isyanın en samimi anlatım biçimi olduğunu ve bu estetik yapının Orta Asya'dan günümüze bir süreklilik arz ettiğini vurgular. Bu zengin altyapıya rağmen bilimsel süreç 1900'lü yıllarda filizlenmiştir. Rauf Yekta Bey'in (1922) nazari çalışmaları ve Béla Bartók'un (1936) saha derlemeleri, bu sözlü geleneğin tesadüfi değil, kuramsal bir derinliğe sahip olduğunu bilim dünyasına kanıtlamıştır.

Aydın (2008), 1930'lü yıllara kadar bu alanın yeterince araştırılmadığını belirtirken, ilk sistemli adımların ünlü müzikolog Bela Bartok tarafından atıldığını vurgulamaktadır. Deniz (2018) ise Rauf Yekta Bey'in 1922 tarihli çağrısını, halk müziği derleme çalışmalarının bilimsel temellerini atan ilk kıvılcım olarak değerlendirir. Cumhuriyet dönemiyle birlikte şekillenen bu repertuar, bugün artık toplumun acı, sevinç ve umut gibi tüm insani hallerinin korunduğu yaşayan bir duygu kütüphanesidir. Kınık (2011) bu durumu, toplumun ortak duygu ve düşüncelerinin en içten ifadelerle aktarıldığı bir köprü olarak nitelendirir.

Ancak bu geniş literatürde, özellikle terminolojik açıdan bazı kavram karmaşaları varlığını sürdürmektedir. Pelikoğlu (2010), sanat müziği ile halk müziğinde ortak kullanılan türlerin farklı isimlendirilmesinin yarattığı sorunlara dikkat çekerek bu karışıklığı terminolojik bir engel olarak tanımlar. Örneğin, "ayak" ve "makam" terimlerinin halk müziği icrasındaki kesişimi, alanın kuramsal netliğe olan ihtiyacını ortaya koymaktadır. Aynı zamanda Karaduman 2014 yılında yapmış olduğu çalışmada makam kavramının halk müziğinde yer verilmesi gerekliliğini dile getirmiştir. Bu çalışmada, söz konusu terminolojik titizliği koruyarak, yaşanması olası karmaşaların önüne geçmek adına genel bir tanım olan "makam" ifadesi kullanılmıştır. Ayrıca halk müziğimizin karakteristiğini yansıtan "Hüzün Kodlarının" ne derece estetik bir boyut ile kullanıldığına odaklanmaktadır. Türk halkının tarihsel sürecindeki özlem, ayrılık ve kadercilik yapılarını estetik bir dile dönüştüren bu olgu, hüznün Anadolu kültüründeki özgün kullanım biçimlerini ve bireyin duygusal olgunlaşmasındaki rolünü derinlemesine araştırmayı amaçlamaktadır.

Kuramsal Çerçeve

Müzik araştırmalarında kuramsal bir çerçevenin çizilmesi, bulguların sadece birer veri yığını olarak kalmasını engeller ve araştırmacıya verileri yorumlayabileceği bilimsel bir bakış açısı kazandırır. Bu çalışma, halk müziğindeki hüznün kodlarını disiplinler arası bir yöntem ile; estetik, psikoloji ve müzikoloji üçgeninde temellendirmektedir.

Müzik Estetiği ve Duygusal Dışa Vurum Teorileri

Müzikolojinin kuramsal yapısında estetik inceleme, sesin fiziksel niteliğinden ziyade, bu sesin zihinde ve ruhta oluşturduğu "anlam" üzerine yoğunlaşır. Müzikal estetik, Langer'ın (1953) sembolizm yaklaşımı ışığında ele alındığında; melodik yapılar sadece matematiksel diziler değil, duyguların mantıksal formlarının estetik bir dışa vurumudur. Bu "ifadecilik" (expressionism) perspektifiyle, Türk Halk Müziği'ndeki hüznün, bir "karamsarlık" değil, Blakaj'ın Schiller' den aktardığı (2019) "estetik terbiye" kavramına paralel olarak bireyin acıyı kabullenip onu sanatsal bir olgunluğa dönüştürme sürecidir. Adorno'nun (1970) vurguladığı gibi, bu sanatsal formlar toplumsal travmaların izlerini taşıyan nesnel birer hafıza kayıdır.

Melodik Yapılar ve Lirik Temeller: Makamdan "Hüzün Koduna"

Halk müziğinde kullanılan melodik parçalar ve lirik temeller, rastgele seçilmiş unsurlar değildir. Kuramsal açıdan her makam (veya ayak), kolektif hafızada belirli bir duygu durumuna karşılık gelmektedir.

Melodik Parçalar: Ezgisel aralıkların (interval) genişliği veya darlığı, hüznün kodunun yoğunluğunu belirler. Meyer'ın (1956) "Beklenti ve Anlam" teorisi uyarınca, inisi karakterdeki melodik yapılar, psikolojik olarak "teslimiyet" ve "içe dönüş" duygularını tetikleyen müzikal işaretleyicilerdir.

Lirik Temeller: Sözlü kültürün müzikle birleştiği nokta olan lirikler, hüznün estetiğinin kavramsal iskeletini oluşturur. Ayrılık, gurbet ve ölüm temaları, sadece birer konu değil; müzikolojinin "tematik alanlar" olarak tanımladığı, kültürel bellekten süzülen öğelerdir.

Hüznün Psikolojik Yapısı ve Duygusal Bağışıklık

Müzikoloji ile psikolojinin kesişim noktası olan "müzik psikolojisi", halk müziğindeki hüznü bir "katarsis" (arınma) aracı olarak görür. DeNora'nın (2000) "günlük yaşamın tanzimi" olarak nitelediği müzik pratikleri, toplumsal kriz anlarında bir "duygusal bağışıklık sistemi" görevi görür. Hüznün; bireyin yalnızlık veya aidiyet arayışını, kolektif bir ezgi içerisinde eriterek onu "bireysel bir dertten" "toplumsal bir mirasa" dönüştürmektedir. Assmann'ın (2001) belirttiği "kültürel bellek", bu noktada türküler aracılığıyla tarihsel sessizliği bozan kuramsal bir kalkan niteliğindedir.

Müzik Estetik İncelemenin Ölçütleri

Bir müzik eserinin estetik değeri ve hüznün kodlarının niteliği şu ölçütler üzerinden kuramsallaştırılabilir:

Orijinallik ve İlişkiselik: Bilgiyi izole bir şekilde sunmak yerine, diğer disiplinlerle (sosyoloji, felsefe) ilişkilendirerek yeni bir bakış açısı sunma kapasitesi.

Kümülatif Değil, Devrimsel Bilgi: Bilimsel bilginin sadece üst üste binerek değil, mevcut kavramların (ayak/makam karmaşası gibi) yeniden yorumlanıp elenerek üretilmesi ilkesi (Kuhn, 1962).

Kapsayıcılık: Yerel bir ezginin, uluslararası literatürdeki "melankoli" veya "nostalji" kuramlarıyla karşılaştırılabilir bir derinlik sunması.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, Geleneksel Türk Halk Müziği'ndeki hüznün olgusunu sadece bir melodi incelemesi olarak değil, toplumsal kriz dönemlerinde devreye giren bir "kültürel savunma mekanizması" olarak ele almaktadır. Araştırmanın akademik ve toplumsal değeri, Tortop'un (2023) önerdiği kalite standartları çerçevesinde "ekonomiklik" ve "orijinallik" boyutlarıyla aşağıda detaylandırılmıştır.

Ekonomiklik ve Stratejik Yatırım Değeri

Bilimsel araştırmalarda ekonomiklik, harcanan kaynakların (zaman, emek, fon) toplumsal ve akademik bir katma değere dönüşme kapasitesidir. Bu çalışma şu somut faydaları vaat etmektedir:

Kültürel Mirasın Ekonomik Sürdürülebilirliği: Yerel müzik pratiklerinin bilimsel kodlarının çözülmesi, UNESCO'nun da vurguladığı gibi toplumların yerinden edilme ve kriz anlarında sığındıkları birer "duygusal bağımsızlık sistemi" işlevi görür. Bu mirasa aktarılan fon, toplumun psikososyal dayanıklılığını artırarak uzun vadeli rehabilitasyon maliyetlerini düşüren stratejik bir yatırımdır.

Sosyal Uyum ve Kamu Yararı: Putnam (2000), toplumsal bağların güçlenmesinin ekonomik kalkınma ile doğrudan ilişkili olduğunu savunur. Halk müziği, "bireysel bir deritten toplumsal bir mirasa" dönüşme kapasitesiyle toplumsal uyumu sağlar ve sosyal çatışma risklerini azaltarak kamu huzuruna dolaylı ekonomik katkı sunar.

Veri Yönetimi ve Akademik Verimlilik: Türkiye'de müzik alanındaki akademik üretimlerin azlığı ve kalite standartlarındaki eksiklikler dikkate alındığında, bu tür metodolojik çalışmalar "akademik kaynak israfını" önler. Doğru terminoloji ve kuramsal çerçeve ile hazırlanan bu araştırma, ilerideki çalışmalar için rehberlik ederek araştırma süreçlerinin daha verimli ve ekonomik yürütülmesini sağlar.

Orijinallik ve Disiplinler Arası Katkı

Orijinallik, bilgiyi kapalı bir alandan çıkarıp diğer disiplinlerle ilişkilendirebilme becerisidir.

Müzik ve Psikoloji Kesişimi: Araştırma, hüznü basit bir kederden ziyade, Lazarus (1991) tarafından tanımlanan "duygusal başa çıkma" teorisiyle paralel olarak, bireyin yaşam karşısındaki sarsılmaz dayanıklılığının bir bildirim olarak sunar.

Sosyolojik Derinlik (Diaspora ve Aidiyet): "Hiçbir insan bir ada değildir". Bu çalışma, Cohen (2008) ve Hall (1990) gibi isimlerin kimlik ve diaspora kuramlarını halk müziğiyle ilişkilendirerek, müziğin "yaşayan bir bellek" olarak aidiyet arayışındaki rolünü özgün bir perspektifle irdeler.

Terminolojik İnovasyon: Bilimsel bilginin sadece birikerek değil, kavramların yeniden yorumlanmasıyla (Kuhn, 1962) geliştiği ilkesinden hareketle, bu çalışma "ayak" ve "makam" gibi karmaşık terimleri güncel bilimsel ihtiyaçlara göre yeniden tanımlayarak alanın önündeki engelleri kaldırmayı hedefler.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Geleneksel Türk Halk Müziği bünyesinde yer alan "hüznün" olgusunu, salt bir keder durumu olmanın ötesinde; bireyin ve toplumun yaşam karşısındaki sarsılmaz dayanıklılığını, olgunluğunu ve estetik dışı vurumunu temsil eden bir "hüznün kodu" olarak tanımlamaktır. Bu genel amaç doğrultusunda şu spesifik hedeflere odaklanılmaktadır:

Terminolojik Netlik: Halk müziği literatüründeki "ayak" ve "makam" kavramları arasındaki karmaşayı gidererek, bilimsel bir tutarlılık içerisinde genel bir "makam" ifadesi üzerinden kuramsal bir zemin inşa etmek.

Kültürel Bellek ve Savunma Mekanizması: Halk müziği ezgilerinin ve lirik yapılarının (ayrılık, gurbet, ölüm), toplumsal kriz ve yerinden edilme süreçlerinde nasıl bir "duygusal bağımsızlık sistemi" ve kolektif hafıza köprüsü işlevi gördüğünü kültürel bellek kuramları ışığında çözümlemek.

Estetik ve Psikolojik Çözümleme: Müzikal yapıdaki inisi karakterlerin ve melodik aralıkların, bireyin aidiyet arayışı ve diasporatik kimlik inşasındaki rolünü, psikolojik bir katarsis aracı olarak ortaya koymak.

Akademik Katma Değer: Türk halk müziğinin estetik derinliğini uluslararası literatürdeki melankoli ve nostalji kuramlarıyla ilişkilendirerek, alana dair disiplinlerarası ve özgün bir perspektif kazandırmak.

Araştırma Problemi

Modernleşme ve dijitalleşme sürecinde bireylerin aidiyet arayışının artmasına rağmen, Geleneksel Türk Halk Müziği'ndeki "hüzün" olgusunun basit bir keder hali olarak yanlış anlaşılması ve bu müzikal mirasın toplumsal bellek ile "duygusal bağımsızlık sistemi" kurma işlevinin kuramsal/terminolojik eksiklikler nedeniyle bilimsel düzlemde yeterince ortaya konulamamış olmasıdır.

Bu temel problem çerçevesinde araştırmanın yanıt aradığı alt problemler şunlardır:

- Hüzün Kavramının Estetik Niteliği: Geleneksel Türk Halk Müziği'nde "hüzün", bireyin yaşam karşısındaki olgunluğu ve dayanıklılığı doğrultusunda nasıl bir sanatsal bildirim ve estetik değer taşımaktadır?
- Müzikal Yapı ve Duygu İlişkisi: Halk müziğindeki melodik yapılar (makam/ayak, inici karakter, aralıklar) ve lirik temeler (ayrılık, gurbet, ölüm), kolektif hafızada hüzün kodlarını nasıl inşa etmektedir?
- Toplumsal Bellek ve Savunma Mekanizması: Halk müziği, Assmann'ın "kültürel bellek" kuramı bağlamında, toplumların kriz ve yerinden edilme anlarında bir "duygusal bağımsızlık sistemi" veya "kültürel savunma mekanizması" olarak nasıl işlev görmektedir?
- Disiplinlerarası Bağlam ve Aidiyet: Müzik, psikoloji ve sosyoloji disiplinleri ekseninde; diasporatik kimliklerin inşasında ve aidiyet arayışında halk müziğindeki hüzün kodlarının rolü nedir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma, halk müziğindeki hüzün kodlarını ve bu kodların toplumsal işlevini bütüncül bir bakış açısıyla irdeleyebilmek amacıyla disiplinler arası bir model üzerine kurgulanmıştır. Araştırma sürecinde izlenecek metodolojik adımlar şunlardır: Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz ve içerik analizi tekniklerini kullanmaktadır. Müzikolojinin kuramsal yapısı; estetik, psikoloji ve sosyoloji disiplinleriyle ilişkilendirilerek harmanlanmıştır. Bu kapsamda; Langer'ın sembolizm yaklaşımı, Meyer'ın "Beklenti ve Anlam" teorisi ve Adorno'nun sanatsal formlara dair görüşleri analizlerin temel dayanağını oluşturmaktadır.

Müzikal ve Lirik Yapı Çözümlemesi: Eserlerin estetik değeri ve hüzün yoğunluğu iki ana eksende incelenmektedir: *Melodik Analiz:* Ezgisel aralıkların genişliği, inici karakterli yapılar ve makamsal özelliklerin psikolojik karşılıkları (teslimiyet, içe dönüş) teknik olarak analiz edilmektedir. *Tematik/Lirik Analiz:* Sözlü kültürün taşıyıcısı olan liriklerdeki "ayrılık", "gurbet" ve "ölüm" gibi arketipler, kültürel bellekten süzülen tematik alanlar olarak sınıflandırılmaktadır.

Karşılaştırmalı ve Kavramsal Yaklaşım: Çalışmada, Kuhn'un "devrimsel bilgi" ilkesi benimsenerek mevcut terminolojik sorunlar (ayak/makam kesişimi) yeniden yorumlanmakta ve elenmektedir. Ayrıca, yerel hüzün pratikleri ile evrensel "melankoli" ve "diaspora" kuramları arasında karşılaştırmalı bir köprü kurularak verilerin kapsayıcılığı artırılmaktadır.

Dokümanlar

Çalışmanın amaçları doğrultusunda hüzün estetiği barındırdığı düşünülen TRT repertuvarına kayıtlı 35 adet türkü seçilmiştir. Türküler seçilirken mümkün olduğunca her yöre ve bölgeye değinerek coğrafi yaygınlığa, tematik olarak bütünlüğe, tarihsel ve toplumsal belleğin kullanımına, müzikal ve poetik olarak çeşitliliğe, felsefik ve varoluşsal boyuta ve ayrıca toplumsal cinsiyet gibi konulara dikkat edilerek seçilmiştir. Repertuvardaki binlerce türkü içerisinden incelenmek üzere seçilen türkülerin 35 ile sınırlandırılma sebebi, hüzün temalarının artık tekrara başlaması ve tematik doygunluk seviyesine gelinip yeterli örneklem sayısına ulaşılmasıdır. Tematik doygunluk terimini Akçay ve Koca (2024) bir çalışmanın güven duyulabilirliği noktasında örneklerin farklılık göstermemeye başlamasıdır şeklinde açıklamışlardır. Bu çalışmada incelenmek üzere seçilmiş türküler alfabetik sıralama ile şunlardır:

Tablo 1. Araştırma kapsamına alınan dokümanlar ve dokümanlara ait künye bilgileri

DN	Türkü adı	TRT-RN	Notaya Alan	Yöresi	Makamı
1	Çanakkale İçinde	461	Muzaffer Sarisözen	Kastamonu	Gülizar
2	Benim Adım Dertli Dolap	16	Nida Tüfekçi Yücel Paşmakçı	Sivas	Hüseyini
3	Havada Bulut Yok	341	Muzaffer Sarisözen	Muş	Hüseyini
4	Gurbet Elde Bir Hal Geldi Başıma	3583	Altan Demirel Mehmet Erenler	Erzincan	Hüseyini
5	Ah tren Kara Tren	403	Muzaffer Sarisözen	Anadolu	Hicaz
6	Allı Turnam	944	Muzaffer Sarisözen	Kırıkkale / Keskin	Hüseyini
7	Bülbülüm Altın Kafeste	226	Muzaffer Sarisözen	Rumeli	Kürdi
8	Ah Bir Ataş Ver	63	Durmuş Yazıcıoğlu	İzmir	Nihavent
9	Çökertme	2607	Muzaffer Sarisözen	Muğla/ Bodrum	Muhayyerkürdi
10	Gele gele geldik bir kara taşa	701	Muzaffer Sarisözen	Şanlıurfa	Kürdi
11	Bahçada Yeşil Çınar	1769	Muzaffer Sarisözen	Diyarbakır	Segah
12	Hey Onbeşli	1616	Nida Tüfekçi	Tokat	Hüseyini
13	Dar Köprüden Geçerken	166	Soner Özbilen	Yozgat	Saba
14	Kara Bahtım Kem Talihim	269	Trt Müzik Dai. Bşk. Thm. Md.	Adana	Kürdi
15	Arabam Taşa Geldi	232	Nihat Kaya	Balıkesir	Segah
16	Felek Şad Olacak Gün Görmedim	1029	Muzaffer Sarisözen	Amasya	Hüseyini
17	Bir Ay Doğar	2837	Ihsan Öztürk	Malatya	Hüseyini
18	Sarı Gelin	615	Muzaffer Sarisözen	Erzurum	Hüseyini
19	Zahidem	756	Ahmet Turan Şan	Kırşehir	Hicaz
20	Yüce Dağ Başında Yanar Bir Işık	4489	Altan Demirel	Eskişehir /Sivrihisar	Gülizar
21	Ela Gözlüm Ben Bu Elden Gidersem	2928	Emin Aldemir Işık Başel	Erzurum	Hüseyini
22	Ormancı	3590	Hamdi Özbay	Muğla	Hüseyini
23	Kesik Çayır Biçilir mi	4141	Emel Taşcıoğlu	Kırşehir	Muhayyerkürdi
24	Ağ Elime Mor Kınalar	7	Nida Tüfekçi	Denizli	Hüseyini
25	Şu Karşığı Dağda Kar Var Duman Yok	504	Muzaffer Sarisözen	Hatay	Eviç
26	Gine Haber Gelmiş Dostun Elinden	625	Neşet Ertaş (Kaynek Kişi)	Kırşehir	Muhayyerkürdi
27	Kırmızı Gül Demet Demet	1175	Nida Tüfekçi	Erzurum	Hüseyini
28	Mevlam Bir Çok Dert Vermiş	2322	Nida Tüfekçi	Malatya	Hüseyini
29	Mecnunum Leylamı Gördüm	269	Muzaffer Sarisözen	Sivas	Hüseyini
30	Ayva Çiçek Açmış	509	Muzaffer Sarisözen	Balıkesir	Muhayyerkürdi
31	Oy Benim Sevdiceğüm	2328	Ahmet Yamaci	Trabzon	Hicaz
32	Ben Giderim Batum'a	1371	Muzaffer Sarisözen	Sinop	Zavil
33	Bunca derdi bunca kahır	3652	Kubilay Dökmetaş	Erzincan	Hüseyini
34	Karadır Kaşların	2610	Ahmet Yamaci	Zonguldak	Hüseyini
35	Çarşamba'yı Sel Aldı	2040	Nejat Buhara	Samsun	Hicaz

DN: Doküman No TRT-RN: Trt Repertuar No

Çalışmada yine nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması modeli uygulanmıştır. Bu yöntem sayesinde her bir türkü “örnek durum” olarak ele alınmış ve içerdiği tüm unsurlar detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Belirlenmiş olan bu türkülerin sözlerinin, ritmik ve makamsal yapılarının incelendiği, ayrıca hüznün tematik olarak (aşk, gurbet vs) analiz edildiği bir çalışma olmuştur.

Analiz

İnceleme ve analiz sürecinde TRT repertuar nota arşivi ve kayıtları detaylı şekilde ele alınmış doküman incelemesi yapılmıştır. Doküman analizinin tercih edilme sebebi, özellikle ulaşılmak istenen verilerin türküler gibi kültürel hafızanın metinleşmiş hali olması ve bu verilere doküman analizi yöntemi ile derinlemesine incelenebilecek olmasıdır. Ulaşılmak istenen “hüzün” verisine en saf ve estetik hali ile doğrudan odaklanılacak ve yazıldıkları çevreyi anlamlandırma noktasında etkili bir metodolojik çerçeveye sağlayacaktır.

İncelenen türkülerin sözlü metinleri; “aşk, gurbet ve ölüm” gibi tekrar eden temalar ile, “turna ve ceylan” gibi kültürel imgeler ile ve “metaforik” kaderci yaklaşımı ile, bireysel ve toplumsal duygu durumları bakımından analiz edilmiştir. Seçilen türkülerin müzikal yönden analizi ise ezgi yapısı, makam ve ritmik özellikleri yönleri ile yapılmıştır. Ayrıca analiz edilen türkülerin isim, yöre, repertuvar kayıt numarası ve hüznün temalarının yazılı olduğu tablo ek olarak çalışmanın sonunda verilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Bu çalışmada TRT repertuarında kayıtlı olan Geleneksel Türk Halk Müziği örnekleri incelenmiştir. Çalışma kapsamında toplam 35 adet türkü analiz edilmiştir. Analiz edilen türkülerin sözlü metinleri, tematik hüznün vurguları, barındırdığı kültürel imgeleri, makamsal ve ritmik yapıları incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda hüznün olgusunun yalnızca duygu durumu değil bireylerin ve toplumun tarihsel, kültürel olarak bir anlatım, dışavurum şekli olduğunu göstermiştir.

Tema 1. Hüznün İçeren Türkülerin Makamsal ve Ritmik Özellikleri

Geleneksel Türk Müziği'nin makamsal bir melodik yapıda olduğu bilinmektedir. Bu sebeple ilk olarak türkülerin makamsal özellikleri ele alınmıştır. Çalışmaya konu olan türküler incelendiğinde en çok karşılaşılan makamlar “Hüseyni, Uşşak ve Hicaz” olarak tespit edilmiştir. Bu makamlar Türk müziğinde duygusal derinliğin en etkili ve yaygın şekilde yansıtıldığı makamlardır. Sümbüllü (2007) yapmış olduğu çalışmasında farklı yörelerden aşıklar ile görüşmeler yapmış ve aldığı cevapların neredeyse tamamında bu üç makamı kullandıkları ama kullandıkları makamın adını bilmediklerini dile getirmişlerdir. Aşıkların makam bilgisinin olmaması gayet olağan bir durum olarak, halk müziğinin doğasında olan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bahsi geçen bu üç makamdan hüseyini makamı ile ilgili Uğraş ve arkadaşları (2018) tarafından bir araştırma yapılmıştır. Yapılan bu çalışmada hüseyini makamının ameliyat öncesi stres düzeyinin azalmasında etkili olduğunu kanıtlamıştır. Bu sonuç doğrultusunda hüseyini makamının sakinlik hissiyatı sağladığı sonucuna ulaşılabilmektedir. Bu sakinlik halinin toplumun sıklıkla duymuş olduğu bir makam olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 944
İNCELEME TARİHİ : 10 - 2 - 1975

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

YÖRESİ
KESKİN

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
SALMAN ve HACI TAŞAN

ALLI DURNAM BİZİM ELE VARIRSAN

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

SÜRESİ:

AL LI DUR NAM Bİ ZİM E LE VA RIR
NE GE ZER SIN HA VA
SAN DA ŞE KER SÖY LE KAY MAK
DA A RA BAM KI RIL DI
SÖY LE 1. BAL SÖY LE GÜ LÜM GÜ LÜM
KAL DIM 2- BU RA DA " " " "

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 2322
İNCELEME TARİHİ :

DERLEYEN
NİDA TÜFEKÇİ

YÖRESİ
MALATYA

DERLEME TARİHİ
25.11.1961

KİMDEN ALINDIĞI
KEMAL ÇİĞRİK

MEVLÂM BİRÇOK DERT VERMİŞ

NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKÇİ

SÜRESİ:

MEVLÂM BİR ÇOK DERT VER MİŞ BE RA BER DER MAN VER MİŞ
FA Nİ SU DÜN YA FA Nİ A. LİR DA VER MEZ YA RI
AL LA HİN VER Dİ Ğİ DERT GÜ NO LUR GE LİR GE ÇER

Figür 1. Hüseyini makam örnekleri

Figür 1’de bahsi geçen özellikleri barındıran ve toplumda oldukça sık seslendirilen iki adet hüseyini makam örnekleri verilmiştir. Farklı ölçü sistemi ve ritmik yapıya sahip olmalarına rağmen iki türküde dinleyici üzerinde duygusal derinlik hissiyatı oluşturduğu yadsınamaz niteliktedir. Toplumda sıkça seslendirilmelerinin bir sebebinin de bu olduğu düşünülmektedir.

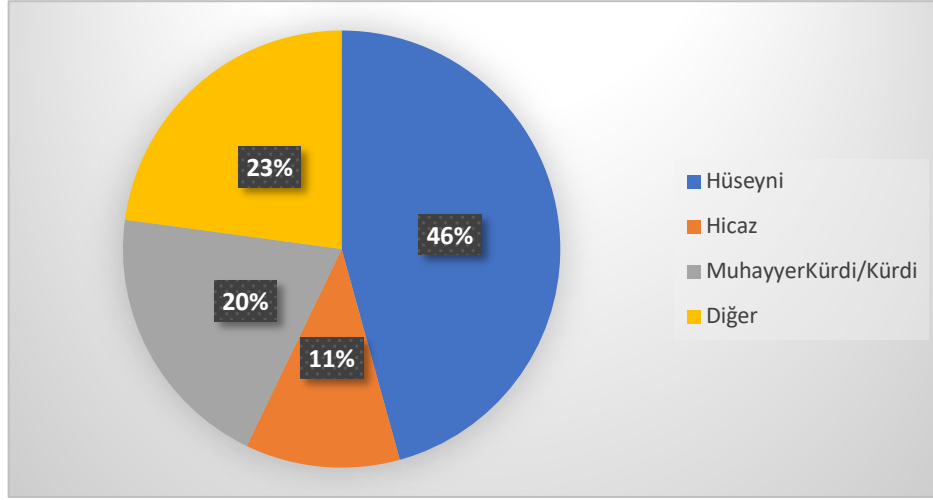
Analiz edilen türkülerde hüseyini makamının sadelik ile kullanıldığı ancak bu sadeliğin aksine bireysel duyguların coşkulu bir şekilde anlatıldığı aşk ve gurbet hüznünü işlediği görülmüştür. Hicaz makamının genellikle ölümler, kayıplar ve kaderciliğin kullanıldığı türkülerde yoğun olarak kullanıldığı görülmüştür.

Buna örnek olarak incelenen türkülerden “Çarşamba’yı Sel Aldı, Oy Benim Sevdiceğüm ve Zahidem” türküleri örnek gösterilebilir. İncelenen türkülerde kullanılan “Muhayyerkürdi” makamının doğallık ve sadelik ile toplumsal duyguların anlatıldığı örneklere ulaşılmaktadır.

Tablo 2. Türkülerin makam dağılımları

Hüseyini	Hicaz	Muhayyer Kürdi/ Kürdi	Gülizar	Segah	Saba	Nihavent	Zavil	Eviç
16	4	7	2	2	1	1	1	1

Tablo 2' de gösterildiği üzere seçilen türkülerden 16 tanesi Hüseyini, 7 tanesi Muhayyerkürdi ve Kürdi, 4 tanesi Hicaz, 2 tane Gülizar ve 2 tane Segah olmak üzere Saba, Eviç, Zavil ve Nihanevt makamındadır.

Grafik 1. Türkülerin Makam Dağılımları

Araştırmaya konu olan türkülerin makam dağılımları grafikte gösterilmiştir. Ritmik yapılar incelendiğinde seçilen türkülerde 4/4'lük ölçü yapısının baskın olduğu gözlenmiştir. Özellikle ağıt türündeki türkülerin bu ölçü sisteminde yazıldığı ve bu ölçü sistemi sayesinde söz merkezli anlatımın akıcı bir dil ile aktarıldığı gözlenmiştir. 4/4'lük ölçü sisteminin yanı sıra yörelere göre ritmik yapı farklılık göstermektedir. Örneğin Ege bölgesindeki örneklerde 9 zamanlı ritmik yapı kullanılırken, Karadeniz'de 7 ve 5 zamanlı örnekler görülmektedir. Kuzeydoğu bölgesinde ise 6 zamanlı ritmik yapıların sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Bu durum yöresel tür farklılıkları ile açıklanabilmektedir.

Tema 2. Hüzün İçeren Türkülerin Sözlü Metinleri ve Temaları

Çalışmaya konu olan türkülerin incelemeleri hüzün temalı kelime cümle ve genel analizleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3. Türkülerin hüzün temaları

DN	Türkü adı	Kelime	Cümle	Analiz
1	Çanakkale İçinde	Düşman, eyvah, harbe, mektubu kesti, umudu kesti	"Of gençliğim eyvah", "Kiminimiz nişanlı kimimiz evli" (Yarım kalmış hayatlara vurgu), "Analar babalar umudu kesti."	Savaşın getirdiği genç yaşta ölüm ve ailelerin yaşadığı çaresiz bekleyişi anlatan epik bir ağıttır.
2	Benim Adım Dertli Dolap	Dertli, inilerim, acı, bozuldu düzenim, fani.	"Derdim vardır inilerim", "Bu fanide kimse kalmaz."	Tasavvufi bir derinlikle, dünya hayatının geçiciliğini ve insanın bitmek bilmeyen dertlerini bir su dolaba üzerinden sembolize eder.
3	Havada Bulut Yok	Duman, ölüm, şivan (ağıt), yaman, giden gelmiyor.	"Giden gelmiyor acep nedendir", "Yemen'e gidene ağlıyor kızlar."	Osmanlı'nın uzak coğrafyası Yemen'e gidip de dönmeyen askerlerin arkasından yakılan, gurbet ve ölümü birleştiren bir hüzün abidesidir.
4	Gurbet Elde Bir Hal Geldi Başıma	urbet, ağlama, dert, nasip olmadı, ayrılık, felek.	"Derman ararken derde düş oldum", "Ben ayrılmaz idim felek ayırdı."	Kişinin kontrolü dışındaki talihsizliklere (felek) ve gurbetin getirdiği yalnızlığa duyulan sitemi içerir.
5	Ah tren Kara Tren	Kara, gitti, gelmedi, beni bitiren.	"Gitti yarım gelmedi", "Budur beni bitiren."	Trenin sevilen kişiyi uzaklara götürmesi ve beraberinde getirdiği belirsiz ayrılığın hüznünü taşır.
6	Allı Turnam	Kırıldı kolum, boynu bükük, benzi soluk, onmamış (mutsuz).	"Gülüm gülüm kırıldı kolum", "Boynu bükük benzi soluk yar söyle."	Haber ulaştırılan turnalar üzerinden, gurbetteki birinin memleketine duyduğu hasret ve çaresizlik halini anlatır.

DN	Türkü adı	Kelime	Cümle	Analiz
7	Bülbülüm Altın Kafeste	Kafes, aheste (yorgunluk), hasta, hasret, ağlatır.	"Hasret kaldım sevdiğime", "Beni her bahar ağlatır."	Esaret, ayrılık ve kavuşamama sancısının bülbül metaforuyla anlatımıdır.
8	Ah Bir Ataş Ver	Ataş, vurdu, uykulardan uyanınsın.	"Vur ataşı gavur sinem ko yansın."	Ege yöresine ait bu türkü, trajik bir gemi kazası (Dumlupınar faciası) hikayesine dayandığı için içten içe derin bir yas barındırır.
9	Çökertme	Selamet (ironik), kıyamet, kurşun yarası, aldı (kayıp).	"Ciğerime ateş saldı telli kurşun yarası."	Bir kaçakçılık hikayesinin ölüm ve hıyanetle biten hazin sonunu yansıtır.
10	Gele gele geldik bir kara taş	Kara taş, hasret, ayrılık, yoksulluk, ölüm.	"Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm", "Niceleri dönmez yola gönderir."	İnsan hayatındaki en büyük üç acıyı (ayrılık, yoksulluk, ölüm) merkezine alan felsefi bir hüznüdür.
11	Bahçada Yeşil Çınar	Gizli sevdim, yar olmazsın, yüzüme gülme.	"Sen bana yar olmazsın", "Yüzüme gülme bari."	Karşılıksız aşkın ve toplumsal baskılar nedeniyle "gizli" tutulan sevdanın burukluğunu anlatır.
12	Hey Onbeşli	Taşlı yollar, gözü yaşlı, gidiyor, kurtulam dilinizden.	"Onbeşliler gidiyor kızların gözü yaşlı."	Hareketli ritmine rağmen aslında 15 yaşında gençlerin askere (Çanakkale'ye) gidişini ve geride kalanların acısını anlatan bir ağıttır.
13	Dar Köprüden Geçerken	Salladı, aғam yolladı, fayda yok.	"Benden sana fayda yok yarım sen gelme bize."	Sosyal engeller veya aile baskısı nedeniyle bitmek zorunda olan bir sevdanın veda cümlelerini içerir.
14	Kara Bahtım Kem Talihim	Kara baht, kem talih, kış olur, heder, buz olur.	"Ağustos'ta suya girsem balta kesmez buz olur."	Şanssızlığın ve kaderin kişiye yaşattığı sürekli mağduriyetin yarattığı hüznüdür.
15	Arabam Taşa Geldi	Dert, çekiyom, başım ağrıyor, ne gelen var ne giden.	"Yollara baktım kaldım ne gelen var ne giden."	Yalnızlık, bekleyiş ve çaresizlik temaları ağır basar.
16	Felek Şad Olacak Gün Görmedim	Garip, efkar, intizar, gurbet, zalım, ağı (zehir).	"Ahirinde ağı kattı aşım", "Akıl ermez bir diyara düşürdün."	Talihsizlikler yaşamış bir insanın gurbete sürüklenişi ve yaşadığı yoğun acı anlatılır.
17	Bir Ay Doğar	Uykusuz, kışımış, üşümüş, harami, yarımı, perişan, tükenmez dertler.	"Tükenmez dertlere düşürdün beni", "Perişanım ben."	Karşı taraftan gelen vefasızlığın ve bu sebeple düşülen "tükenmez dertlerin" yarattığı ağır bir hüznüdür.
18	Sarı Gelin	Katlime ferman, ninen ölsün, vermem yadlara.	"Elinde divit kalem katlime ferman yazar."	İmkansız bir aşkın ve bu aşk uğruna ölmeyi bile göze alınanın getirdiği mistik ve lirik bir hüznüdür.
19	Zahidem	Kurbanım, kırdı belim, gelin oluyor, esirim, kusur.	"Zahide'm bu hafta oluyor gelin", "Gurbet ellerinde esirim esir."	Sevdiği kadının başkasıyla evlendirilmesi karşısında duyulan çaresizlik ve kahroluşu en saf haliyle sunar.
20	Yüce Dağ Başında Yanar Bir Işık	Eridim, döndüremedim, kar idim.	"Yağmur yağdı güneş vurdu eridim", "Yönünü yönüme döndüremedim."	Bir aşkın karşılık bulmaması ve sevgilinin kalbinin yumuşatılmamasından doğan sitemkar bir üzüntüdür.
21	Ela Gözlüm Ben Bu Elden Gidersem	Perişan, melul melul, ağla, gözyaşı, ölüp gidince.	"Beni ağlatırsan doyma yaşına", "Ağla gözyaşını sil melul melul."	Karacaoğlan'ın kaleminden çıkan, ayrılığın ve ölümün kaçınılmazlığını kabullenmiş bir hüznüdür.
22	Ormancı	Acı, yıkar masayı, vurdu, yazık ettin, acıları yürekler deler.	"Köyümüze getirdin yoktan bir acı", "Mustafa'ya atılan kurşun Tevfik'e değer."	Bir hiç uğruna çıkan kavganın ölümle sonuçlanması ve masum bir gencin hayatını kaybetmesi üzerine yakılan bir ağıttır.

DN	Türkü adı	Kelime	Cümle	Analiz
23	Kesik Çayır Biçilir mi	Yardan geçti, yanmış, eğri, yandım, ellerin memleketi, eylendim kaldım.	"Bana yardan geçti derler, seven yardan geçilir mi", "Canım benim Anadolu, gideyim mi senden gayri", "Ellerin memleketinde eylendim kaldım".	Anadolu insanının toprağına bağlılığı ile gurbetin soğuk yüzü arasındaki o meşhur çatışmanın hüzünlü bir özetidir.
24	Ağ Elime Mor Kınalar	Gaderim (kaderim), gurbet el, 12 yaşında gelin, ağlar ağlar, yıkıldım.	"On iki yaşında gelin ettiler", "Başım alıp gurbet ele giderim."	Çocuk gelinlerin yaşadığı travmayı ve hayatının elinden alınışını anlatan en sarsıcı türkülerden biridir.
25	Şu Karşiki Dağda Kar Var Duman Yok	Din var iman yok (merhametsizlik), yar evde yok, kader kısmet.	"Kader kısmet böyleymiş ne yapısın eller."	Sevilenin ilgisizliği ve merhametsizliği karşısında boyun eğmiş bir hüznün içerir.
26	Gine Haber Gelmiş Dostun Elinden	Tazeledi yürekte yaram, nasıl duram, kaşları karam.	"Tazeledi yine yürekte yaram."	Uzaktaki sevgiliden gelen haberin yarattığı huzursuzluk ve kavuşma isteğinin verdiği sancıdır.
27	Kırmızı Gül Demet Demet	Sevda değil bir alamet, galam (kaldım), yaralara merhem olmaz, hazan, gazel (solmuş yaprak).	"Gitti gelmez ol muhannet", "Yaralara merhem olmaz."	Gidenin dönmemesi ve zamanın (hazan) getirdiği yaşlanma/ölüm korkusuyla harmanlanmış bir hüzündür.
28	Mevlam Bir Çok Dert Vermiş	Dert, tükenmez, ilaç vermemiş, zalim, ağlatma, fani.	"Alır da vermez yarı", "Bu tükenmez derdimi tabibler de bilmedi."	İsyan değil ama derin bir sitem içeren, dertlerin devasızlığına vurgu yapan bir türküdür.
29	Mecnunum Leylamı Gördüm	Geçti, kaşlarını yıktı (küstü), yakdı geçti, yareler, boynuma taktı.	"Ne sordum ne de söyledi", "Bu dertler yareler bizi."	Bir rüya gibi gelip geçen sevgilinin bıraktığı yakıcı etki ve ardından gelen sonsuz özlemdir.
30	Ayva Çiçek Açmış	Vaz mı geçecek, yandım Allah, al kanım akar.	"Nasıl ayrılalım tatlı dilinden", "Yandım Allah yandım al kanım akar."	Ayrılığın fiziksel bir acı gibi (kanın akması) hissedildiği, aşkın bitmesi korkusuyla dolu bir hüzündür.
31	Oy Benim Sevdiceğüm	Keder, pazar (yalnızlık simgesi), yüreğim alışiyi (yanıyor).	"Olur mi böyle keder", "Yar akluma gelende yüreğim alışiyi."	Karadeniz'in hırçın doğası içinde sevdiğinden uzak kalmanın yarattığı içsel yangını anlatır.
32	Ben Giderim Batum'a	Batar (batakılık), diken oldu yataklar, kaçıyor.	"Yataklar diken oldu senden ayrı yatalı."	Daha neşeli bir melodisi olsa da, sözlerindeki yalnızlık ve ayrı kalmanın verdiği huzursuzluk anlatılır
33	Bunca derdi bunca kahrı	Kahr, dert, gitmedi canan, erisin dağların karı, ecel, çürümeye.	"Takatım yok yürümeye", "Can başladı çürümeye yine cananım gelmedi."	Ölüm kapıya dayanmışken hala gelmeyen sevgiliye duyulan son nefes sitemidir.
34	Karadır Kaşların	Azdırır yaramı, ağlar gezerim, zarar ömüre, ölüm ver ayrılık verme.	"Lokman Hekim gelse yaram azdırır", "Ölüm ver Allah'ım ayrılık verme."	Ayrılığın ölümden bile daha ağır olduğunun en net ifade edildiği türkülerden biridir.
35	Çarşamba'yı Sel Aldı	Sel aldı, el aldı, keşke sevmez olaydım, ateşten gömlek, kara yazılar, ağlar.	"Gizli sevda çekmesi ateşten gömlek imiş", "Allah alnıma yazmış bu kara yazıları."	Sevilenin başkasına gitmesi (el alması) ve kaderin "kara yazı" olarak nitelendirilmesiyle oluşan yoğun bir yıkım hikayesidir.

Çalışmada ele alınan türkülerin sözlü metinleri incelendiğinde hüznün temasının aşk, gurbet, ölüm, kahramanlık ve kadercilik türleri ile kullanıldığı görülmüştür. Bu türlerden en sık görülen aşk teması olmuştur. Daha sonra gurbet teması kullanılmış ve ardından ölüm ve kahramanlık temalarının kullanıldığı hüznün yapısı görülmüştür. Diğer hüznün temalarına oranla özgürlük ve kader temalarına daha az rastlanmıştır.

Türkülerde kullanılan kelimeler arasında yar, gurbet, ağlamak- yanmak, gitmek- dönememek gibi kelimeler ile hasret temaları; tren, bülbül, turna ve ceylan gibi kelimeler ile metaforik temalara sıkça rastlanmıştır. Sıklıkla kullanılan bu kelimeler hüznün estetiğinin kullanımını ve sözlü anlatımda hüznünün pekiştirilmesini sağladığı görülmektedir.

Sözlü anlatımlarda dikkat çeken bir başka unsurdaki hüznün bireysel acıdan toplumsal bir ifadeye dönüşmesi olmuştur. Buna "Çanakale Türküsü" ve "Hey Onbeşli" türkülerinde bireysel yaşanmışlıkların toplumsal bir olguya dönüştüğü örnek olarak verilebilir. Benzer şekilde "Allı Turnam", "Bunca Derdi Bunca Kahır" ve "Kara Bahtım Kem Talihim" gibi türkülerde aşk, gurbet, ilahi teslimiyet ile kadercilik yaklaşımının toplumsal yansımasına örnek gösterilebilir.

Tema 3. Hüznün İçeren Türkülerin Kültürel Yorumu

Çalışmadan elde edilen bulgular göstermektedir ki, Geleneksel Türk Halk Müziğinde hüznün kullanımı Türk toplumunun tarihsel gelişimi ve deneyimleri doğrultusunda şekillenmiştir. Yine çalışmanın bulgularından ulaşılabilen bir diğer bulgu hüznün, sadece bireysel bir keder hali değil, toplumsal bir paylaşım ve hatırlama biçimi olarak kültürel kimliğin inşasında temel bir rol oynar. Öztürk (2022), halk müziği repertuarının bu tür bir ortak hafıza ve kültürel aktarım zemini üzerinde yükseldiğini belirtmektedir. Toplumun tarihsel tecrübeleri, inanç sistemleri ve yaşam felsefesiyle birleşerek hem kültürel hem de derin bir "duygusal kimlik" meydana getirmektedir.

Psikolojik Direnç ve Kader Algısı

Türkülerde sıkça rastlanan "Mevla Kerimdir" veya "Yazılanlar gelir sağ olan başa" gibi ifadeler, yaşanan duruma karşı pasif bir sızlanmadan ziyade mağrur bir kabullenmeyi temsil eder. Öztürk ve Uysal (2025), bu durumu türkülerin barındırdığı "psikolojik sermaye" ve dayanıklılık mekanizması olarak tanımlar; bu tutum, Türklerin göçebe geçmişinden gelen zorluklara karşı geliştirdiği bir direnç örneğidir. Bu vakur duruş, askeri temalı eserlerde de kendini gösterir. Türk kültüründeki askerlik anlayışı gereği, "Giden gelmiyor acep nedendir?" gibi ifadelerde isyan bulunmamakta, bireysel kayıptan ziyade toplumsal bir feda edişin estetik yansıması görülmektedir. Duygulu (2014) ise "Redif sesi" ve "Onbeşliler" gibi doğrudan askeri sistemi konu alan ifadelerin, bu toplumsal gerçekliğin müzikal bellekteki somut kayıtları olduğunu vurgular.

Sembolik Anlatım ve Doğacı Metaforlar

Acı, halk müziğinde genellikle doğrudan değil, doğadan ödünç alınan metaforik bir dil ile estetik boyuta taşınır. Artun (2021), Türk halk edebiyatında doğa unsurlarının duyguları örtülü ve sanatsal bir biçimde ifade etmek için kullanıldığını belirtir.

- "Allı turna, ceylan ve bülbül" gibi motifler, memleket veya yar hasreti çeken insanı simgeleyen temel figürlerdir.
- "Ayvanın çiçek açması" veya "gazel dökülmesi" gibi doğal süreçler, insanın iç dünyasındaki devinimleri tasvir etmek için kullanılır.
- Ayrıca "Yüce dağ başı" gibi mekânsal vurgular, sadece coğrafi bir terim değil, tarihsel bellek unsurlarına yapılan derin atıflardır.

Tasavvufi Derinlik ve Sosyal Gerçeklik

Hüznün olgusu, Yunus Emre ve Pir Sultan Abdal gibi halk ozanlarının etkisiyle "dünyanın faniliği" bilinci üzerinden işlenmektedir. Günay (1992), âşık tarzı şiir geleneğinde dert çekmenin bir olgunlaşma aracı olarak görüldüğünü; "Dertli Dolap" gibi eserlerde bu durumun ilahi bir emir olarak kabul edildiğini aktarır. "Mevla'ya duacı olmak", "felek" ve "kader" gibi motifler ise İslamiyet ile Türk halk inancının sentezlenmiş bir ürünüdür. Bu kültürel doku, aynı zamanda "On iki yaşında gelin ettiler" gibi ifadelerle erken yaşta evlilik ve toplumsal roller gibi tarihsel gerçeklikleri de yansıtmaktadır.

Sonuç olarak, Türk halk müziğindeki hüznün; basit bir üzüntü hali değil, aksine dayanıklılığın sosyalleşmesi ve acının "katlanılabilir bir estetik değer" biçiminde sunulduğu kültürel bir bilgeliğin ürünüdür.

Sonuç

Bu araştırma, Geleneksel Türk Halk Müziği'nde hüznün olgusunun, modern dünyanın "geçici keder" tanımlarının aksine; bireysel dayanıklılığı, toplumsal hafızayı ve estetik olgunluğu temsil eden köklü bir "kültürel savunma mekanizması" olduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular, Anadolu insanının acıyı pasif bir kabullenişle değil, onu sanatsal bir forma dönüştürerek göğüslediğini göstermektedir.

Hüzün Kavramının Estetik ve Psikolojik Niteliği: Araştırmanın ilk alt problemi olan hüznün estetik niteliği noktasında; incelenen 35 türküde hüznün, Schiller'in "estetik terbiye" kavramıyla paralel şekilde, bireyin hayatın trajik yönleri karşısında gösterdiği mağrur bir duruş olduğu doğrulanmıştır. Hüznün, yıkıcı bir duygudan ziyade, DeNora'nın (2000) "günlük yaşamın tanzimi" olarak nitelediği pratikler gibi, toplumsal düzeyde bir "duygusal bağlılık sistemi" işlevi görmektedir.

Müzikal Yapı ve Duygu İnşası: İkinci alt problem kapsamında, hüznün kodlarının belirli makamsal tercihlerle inşa edildiği saptanmıştır. Özellikle Hüseyini (16 türkü), Muhayyerkürdi (7 türkü) ve Hicaz (4 türkü) makamlarının baskınlığı, bu yapıların kolektif hafızada "teslimiyet" ve "iç dönüş" duygularını tetikleyen temel müzikal işaretleyiciler olduğunu kanıtlamaktadır. Meyer'in (1956) teorisiyle uyumlu olarak, inisi karakterdeki melodik yapılar dinleyici üzerinde psikolojik bir derinlik oluşturmaktadır.

Toplumsal Bellek ve Savunma Mekanizması: Üçüncü alt problem bağlamında türkülerin; savaş (Hey Onbeşli), göç ve ayrılık (Havada Bulut Yok) gibi travmatik dönemlerde Assmann'ın (2001) ifadesiyle "tarihsel sessizliği bozan" birer hafıza kaydı görevi gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu eserler, bireysel dertleri kolektif bir mirasa dönüştürerek toplumsal aidiyeti pekiştirmektedir.

Tartışma

Araştırmadan elde edilen bulgular, halk müziğindeki hüznün olgusunun sadece müzikolojik bir veri değil, sosyopsikolojik bir ayakta kalma stratejisi olduğunu tartışmaya açmaktadır.

Estetik Olgunluk ve Katarsis: İncelenen örneklerde (Örn: *Dertli Dolap, Gele Gele Geldik Bir Kara Taşa*) görülen hüznün, Langer'in (1953) sembolizm yaklaşımında belirttiği gibi, duyguların mantıksal formlarının estetik bir dış vurumudur. Bu noktada, Anadolu'daki "hüznün" pratiği, Lazarus'un (1991) "duygusal başa çıkma" (emotional coping) teorisiyle doğrudan ilişkilendirilebilir. Modern melankolinin aksine, buradaki hüznün bireyi hayattan koparmamakta; aksine ona "fanilik" bilinci üzerinden yeni bir varoluşsal zemin sunmaktadır.

Makamsal Tercihlerin Psikolojik Etkisi: Bulgularımızda en sık rastlanan Hüseyini makamının, cerrahi operasyonlar öncesi stres azaltıcı etkisi olduğu yönündeki çalışmalarla (Uğraş vd., 2018) paralellik gösterdiği görülmüştür. Bu durum, halk müziği icracılarının (Aşıklar/Ozanlar) makam isimlerini nazari olarak bilmeseler bile, kolektif hafızadaki "sakinleştirici" ve "teslimiyet telkin edici" frekansları içgüdüsel olarak seçtiklerini göstermektedir. Bu "sezgisel müzikoterapi", halkın kriz anlarında neden türkülere sığındığını açıklayan kuramsal bir anahtardır.

Kültürel Bellek ve Dijitalleşme:

Cohen (2008) ve Hall (1990) tarafından tartışılan "hibrit kimlikler" ve "diasporatik aidiyet" kavramları, günümüzün dijitalleşen dünyasında türkülerin neden hala bir "direnc odağı" olduğunu açıklamaktadır. Halk müziği, Putnam'ın (2000) vurguladığı toplumsal sermayeyi güçlendirerek, bireyin köken arayışına "yaşayan bir organizma" olarak yanıt vermektedir. 4/4'lük ölçü sistemindeki yoğunluk ise, söz merkezli anlatımın akıcılığını sağlayarak bu mirasın kuşaktan kuşağa aktarılmasını kolaylaştıran teknik bir avantaj sunmaktadır.

Sonuç olarak bu çalışma, Geleneksel Türk Halk Müziği'ndeki hüznün kodlarının, Anadolu insanının yüzyıllar boyunca karşılaştığı varoluşsal sancıları ebedileştirdiği devasa bir "duygusal kütüphane" olduğunu kanıtlamıştır. Gelecek araştırmalarda, bu kodların bölgesel "tavir ve üslup" farklılıkları üzerinden nasıl çeşitlendiği, daha geniş örneklerle incelenmelidir.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular ve Türk halk müziğinin disiplinler arası doğası göz önünde bulundurularak, gelecek çalışmalara ve alandaki uygulamacılara yönelik şu öneriler sunulmaktadır:

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

İcra Tavrı ve Duygu İlişkisi: Mevcut çalışma hüznün kodlarını makamsal ve lirik yapılar üzerinden ele almıştır. Gelecek araştırmalarda, "tavır" ve "üslup" olarak adlandırılan yerel icra biçimlerinin (örneğin; Zeybek tavrı veya Sürmeli tavrı) hüznün estetiğini nasıl etkilediği, psiko-akustik yöntemlerle derinlemesine incelenebilir.

Karşılaştırmalı Kültürel Analizler: Türk halk müziğindeki hüznün kodları, uluslararası literatürdeki "fado" (Portekiz), "blues" (ABD) veya "rebetiko" (Yunanistan) gibi türlerin hüznün ve direnç yapılarıyla karşılaştırılarak, yerel pratiğin evrensel melankoli kuramları içerisindeki özgün yeri daha keskin hatlarla belirlenebilir.

Dijital Dönüşüm ve Bellek Kaybı: Modernleşme ve dijitalleşmenin aidiyet arayışını artırdığı saptanmıştır. Bu bağlamda, dijital platformlardaki yeni nesil halk müziği düzenlemelerinin (modern coverlar), türkülerin barındırdığı "duygusal bağıklık sistemi" ve "kültürel bellek" işlevini ne derece koruduğu veya dönüştürdüğü bir araştırma alanı olarak değerlendirilmelidir.

Nöromüzikoloji Yaklaşımı: Hüseyini makamının stres düzeyini azalttığına dair bulgular, hüznün kodlarının beyin dalgaları ve fizyolojik parametreler üzerindeki etkisini ölçen deneysel nöromüzikolojik çalışmalarla desteklenmelidir.

Uygulamacılara ve Kurumlara Yönelik Öneriler

Eğitim Müfredatında Terminoloji Birliği: Müzik eğitimi veren kurumlarda, "ayak" ve "makam" kavramları arasındaki karışıklığı giderecek, hem geleneksel mirası koruyan hem de bilimsel standartlara uygun bir terminolojik dil birliği oluşturulmalıdır.

Müzik Terapi Uygulamaları: Halk müziğindeki hüznün kodlarının "katarsis" ve "duygusal başa çıkma" işlevi, rehabilitasyon merkezlerinde ve klinik ortamlarda kontrollü müzikterapi seansları olarak uygulanabilir. Özellikle kaygı ve travma sonrası stres bozukluklarında yerel ezgilerin iyileştirici gücünden daha sistematik faydalanılmalıdır.

Kültürel Mirasın Korunması ve Fonlanması: Fon sağlayıcı kurumlar ve karar vericiler, halk müziği derleme ve analiz çalışmalarını sadece sanatsal bir faaliyet olarak değil, toplumun psikososyal dayanıklılığını artıran stratejik bir yatırım alanı olarak görmelidir.

Kolektif Bellek Arşivleri: UNESCO'nun somut olmayan kültürel miras vurgusuna paralel olarak, türkülerin yalnızca notasal kayıtları değil, barındırdıkları hüznün temaları ve sosyolojik hikâyeleriyle birlikte "tematik duygu kütüphaneleri" şeklinde dijital ortamlarda arşivlenmesi sağlanmalıdır.

Sınırlılıklar

Bu çalışmada TRT repertuarına kayıtlı olan ve "hüznün" teması ile ön plana çıkan 35 adet türkü incelenmiştir. Geleneksel Türk Halk Müziği'nin binlerce eserden oluştuğu düşünüldüğünde, seçilen örneklem sayısı hüznün olgusunun tüm yöresel ve tarihsel örnekleri noktasında nicel bir sınırlılık teşkil etmektedir. Makam Odaklılık: Analiz edilen eserlerin büyük bir çoğunluğunun Hüseyini makamında yoğunlaşması (16 türkü), hüznün estetiğine dair elde edilen verilerin ağırlıklı olarak bu makamın karakteristik özellikleriyle sınırlı kalmasına neden olmuştur. Diğer makamların (Saba, Eviç, Zavil vb.) hüznün anlatımındaki rolü, örneklemdeki düşük temsil oranları nedeniyle derinlemesine genellenememiştir. Teknik ve Teorik Yaklaşım: Çalışma, türkülerin makamsal, ritmik ve metinsel çözümlemeleri üzerine kurgulanmıştır. Eserlerin icra süreçlerindeki tınısal farklılıklar, yorumcu üslupları veya dinleyici üzerindeki anlık nöro-psikolojik etkiler —hüseyini makamının stres üzerindeki etkisi gibi genel atıflar dışında— bu araştırmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Tematik Gruplandırma: Hüznün teması; aşk, gurbet, ölüm ve kadercilik gibi ana başlıklar altında incelenmiştir. Ancak bu temaların birbirleriyle olan bağlantılı ilişkisi ve bazı eserlerin birden fazla kategoriye girmesi, tematik sınırların keskin bir şekilde ayrılmasını güçleştiren bir diğer unsurdur. Bu sınırlılıklar, gelecekte yapılacak araştırmalar için daha geniş veri setleri veya disiplinler arası yöntemler kullanılması adına birer hareket noktası niteliğindedir.

Bilgilendirme

Teşekkür

Bu araştırmanın veri toplama sürecinde sağladıkları kapsamlı arşiv desteği ve kültürel mirasın korunmasına yönelik katkıları nedeniyle **TRT Müzik Dairesi Başkanlığına** teşekkürlerimi sunarım.

Çıkar Çatışması (Conflict of Interest)

Yazar, bu çalışmanın hazırlanması, yürütülmesi ve sonuçlandırılması aşamalarında herhangi bir kişi veya kurumla doğrudan ya da dolaylı bir çıkar çatışması içerisinde olmadığını beyan eder.

Yazar Katkı Oranı

Makalenin tasarım süreci, veri toplama, doküman analizi, literatür taraması ve yazımı tamamen yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Etik Kurul İzni ve Onamı

Bu çalışma, TRT Türk Halk Müziği repertuarında yer alan anonim eserlerin ve arşiv belgelerinin doküman analizi yöntemiyle incelenmesine dayalı bir literatür çalışmasıdır. Araştırma kapsamında insan veya hayvan denek kullanılmadığı, katılımcılardan kişisel veri toplanmadığı ve anket/mülakat gibi etkileşimli yöntemlere başvurulmadığı için **Etik Kurul İzni gerektirmemektedir**. Çalışma süreci boyunca bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına tam riayet edilmiştir.

Finansal Destek

Bu araştırma herhangi bir kamu veya özel kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir; tamamen yasal ve bireysel imkânlarla yürütülmüştür.

Yazar Özgeçmişi

Dr. Öğr. Üyesi **Emre Yuvacı** 1987 yılında eğitimci bir ailenin çocuğu olarak Sivas'ta dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimine Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü'nde başlamıştır. Daha sonra Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'ne yatay geçiş ile gelip lisans eğitimini burada 2008 yılında tamamlamıştır. Yüksek lisans ve Sanatta yeterlik eğitimlerini Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nde tamamlamıştır. Lisans, yüksek lisans ve doktora süreçlerinde sayısız keman solisti, orkestra ve koro üyesi, koro şefi olarak konser çalışmalarında bulunmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı'nda 11 yıl uzman öğretmen olarak çalışmıştır. Bu süre içerisinde ortaokul ve lise kademelerinde çalışmış, idarecilik yapmış ve Bilim ve Sanat Merkezi'nde 9 yıl görev yapmıştır. Öğretmen olarak görev yaptığı süre içerisinde valilik ve bakanlık makamlarından 5 ayrı "Başarı Belgesi", "Ödüllendirme" ve "Üstün Başarı Belgesi" almıştır. Halen "Cumhuriyet Oda Orkestrası" nda aktif olarak viyola sanatçısı ve T.H.M koro şefi olarak çalışmalarına aktif bir şekilde devam etmektedir. 2024 yılında Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümüne "Doktor Öğretim Üyesi" olarak atanmış ve halen görevine devam etmektedir. **Kurum:** Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü **E-mail:** emreyuvaci@cumhuriyet.edu.tr **ORCID:** 0000-0002-8346-2299

Kaynakça

- Adorno, T.W. (1973). *Ästhetische Theorie. Frankfurt am Main: Suhrkamp*. Edited by Gretel Adorno, Tiedemann, Rolf & (From Old Catalog). https://www.cur.ac.rw/mis/main/library/documents/book_file/digital-6476f482283b31.42010272.pdf
- Artun, E. (2021). *Türk Halk Edebiyatına Giriş*. Karahan Yayınları.
- Aydın, Y. (2008). Türk halk ve geleneksel müziklerinin evrensel müziğe katkıları. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 1(2), 135–143. <https://izlik.org/JA39LR65RX>
- Akçay, S., & Koca, E. (2024). Nitel Araştırmalarda Veri Doygunluğu. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(3), 829–848. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1423415>
- Assmann, J. (2001). *Kültürel Bellek: Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*. (Çev. Ayşe Tekin). Ayrıntı Yayınları. <https://www.scribd.com/document/368605545/Jan-Assmann-Kulturel-Bellek-pdf>
- Bartok, B. (1936). *Küçük Asya'dan Türk Halk Musikisi*. (Çev. Bülent Aksoy). Pan Yayıncılık.
- Baumeister, R.F. & Leary, M.R. (1995). The Need to Belong: Desire for Interpersonal Attachments as a Fundamental Human Motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497-529 https://www.researchgate.net/profile/Mark-Leary-2/publication/15420847_The_Need_to_Belong_Desire_for_Interpersonal_Attachments_as_a_Fundamental_Human_M

- [otivation/links/5b647053aca272e3b6af9211/The-Need-to-Belong-Desire-for-Interpersonal-Attachments-as-a-Fundamental-Human-Motivation.pdf](https://doi.org/10.12981/mahder.565121)
- Blakaj, A. (2019). Friedrich Schiller - a writer of freedom and German idealism. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 12(26), 488-500. <https://doi.org/10.12981/mahder.565121>
- Bowen, G.A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qual. Res. J.* 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Cohen, R. (2008). *Global Diasporas: An Introduction*. Routledge. https://www.academia.edu/8762589/Global_diasporas_an_introduction_Revised_edition_2008
- DeNora, T. & DaSilva, S. (2000). *Music in Everyday Life*. Cambridge University Press. https://www.academia.edu/10056207/De_Nora_Music_in_Everyday_Life
- Duygulu, M. (2014). *Türk Halk Müziği Sözlüğü*. Pan Yayıncılık.
- Donne, J. (1975). *Devotions Upon Emergent Occasions*. McGill Queens University Press.
- Eke, M. (2016). Türk Halk Müziği Ezgilerindeki Motifler Ve İşlevleri. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 32(32), 37-47. <https://doi.org/10.17498/kdeniz.279667>
- Günay, U. (1993). Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi. Ankara: Akçağ Yayınları. <https://www.scribd.com/document/673524810/Umay-Gunay-Turkiyede-A%C5%9F%C4%B1k-Tarz%C4%B1-%C5%9Eiir-Gelene%C4%9Fi-ve-Ruya-Motifi>
- Hall, S. (1990). *Cultural Identity and Diaspora, Identity: Community, Culture, Difference*, Lawrence & Wishart, Londra. <https://warwick.ac.uk/fac/arts/english/currentstudents/postgraduate/masters/modules/asiandiaspora/hallculturalidentityanddiaspora.pdf>
- Karaduman, İ. (2014). Geleneksel Türk halk müziğinde makâm kavramının kullanılmasına edvâr geleneği açısından bir yaklaşım. *Turkish Studies* 9(8), 587-601. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7158>
- Kınık, M. (2011). Bir iletişim aracı olarak Türk halk müziği ve türküler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 2(1), 136-150. <https://izlik.org/JA82SP65FM>
- Kuhn, T. S. (1962). *Bilimsel Devrimlerin Yapısı*. Kırmızı.
- Langer, S. K. (1953). *Feeling and Form: A Theory of Art, Developed From: Philosophy in a New Key*. Charles Scribner's Sons (Scribner) https://monoskop.org/images/1/11/Langer_Susanne_K_Feeling_and_Form_A_Theory_of_Art.pdf
- Lazarus, R. S. (1991). *Emotion and Adaptation*. Oxford University Press.
- Meyer, L.B. (1956). *Emotion and Meaning in Music*. University of Chicago Press.
- Özdek, A. (2012). Türk Müzik Kültürünün Oluşumuna Öncülük Eden Bileşenlere Genel Bir Bakış. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 29-36. <https://izlik.org/JA36WN85RJ>
- Öztürk, O. M. (2022). *Türk Müziğinin Temeli Olarak Halk Müziği Teorisi ve Uygulaması*. Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları
- Öztürk, M., & Uysal, Y. (2025). Psikolojik Sermayenin İzlerini Türkülerde Sürmek: Repertuar Dışı Türküler Üzerine Bir İnceleme. *Sosyoekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 193-207. <https://izlik.org/JA59RZ89NB>
- Pelikoğlu, M. C. (2011). Türk müziğinde terminoloji sorunu: Geleneksel Türk halk müziği ve geleneksel Türk sanat müziğine yansımaları. *Sanat Dergisi*, 18, 81-89. <https://izlik.org/JA39GA62PF>
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon & Schuster. <https://communistcaucus.com/wp-content/uploads/2021/12/Bowling-Alone.pdf>
- Rauf Yekta Bey (1922). "La Musique Turque". *Encyclopédie de la Musique et Dictionnaire du Conservatoire*. Paris.
- Sümbüllü, H. T. (2010). Geleneksel Türk halk müziği kuramı açısından âşıklık geleneğinde kullanılan "ayak" kavramı. *Sanat Dergisi*, 12(12), 45-59. <https://izlik.org/JA67ZN67LK>
- Tekin, H. S. (2011). Şâir ve besteci arasındaki âhenk. *Turkish Studies*, 6(3), 329-354. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2433>
- Tortop, H. S. (2023). Türkiye’de müzik makalelerinin yazımında kalite ölçütlerinin belirlenmesi ve öneriler. *Türk Müziği*, 3(4), 499-506. <https://turkmuzigidergisi.com/index.php/tm/article/view/92>
- Tüfekçi, N. (1983). *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* (Cilt 3, ss. 776-786). İletişim Yayınları.
- Uğraş, G., Yıldırım, S., Yüksel, Y., Öztürkçü, M., Kuzdere, S., & Öztekin, D. S. (2018). The effect of different types of music on patients' preoperative anxiety: A randomized controlled trial. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, 31, 158-163. <https://doi.org/10.1016/j.ctcp.2018.02.012>
- UNESCO. (2006). *Somut Olmayan Kültürel Miras Raporları*. <https://www.unesco.org/tr/Pages/126/123/UNESCO-Somut-Olmayan-K%C3%BClt%C3%BCrel-Miras-Listeleri>
- Ünsal, D. (2018). Rauf Yekta Bey'in Türk halk müziği hakkındaki görüşleri. *International Journal of Social Science*, (71), 249-276. <https://doi.org/10.9761/JASSS7761>

Ek 1. Araştırmada incelenmek üzere seçilen türküler

Çalışmada incelenmek üzere seçilen türküler			
Türkünün Adı	R.K.No	Yöresi	Hüzün Teması
Çanakkale İçinde	461	Kastamonu	Ölüm / Savaş Hüznü
Benim Adım Dertli Dolap	16	Sivas	Felsefi / Varoluşsal Hüzün
Havada Bulut Yok	341	Muş	Ölüm / Ayrılık
Gurbet Elde Bir Hal Geldi Başıma	3583	Erzincan	Gurbet / Yalnızlık
Ah tren Kara Tren	403	Anadolu	Ayrılık / Hasret
Allı Turnam	944	Kırıkkale / Keskin	Gurbet / Özlem
Bülbülüm Altın Kafeste	226	Rumeli	Aşk / Özlem
Ah Bir Ataş Ver	63	İzmir	Ayrılık / Yalnızlık
Çökertme	2607	Muğla/ Bodrum	Trajik Ölüm / Toplumsal Ağıt
Gele gele geldik bir kara taşa	701	Şanlıurfa	Kader / Felsefi / Özlem
Bahçada Yeşil Çınar	1769	Diyarbakır	Aşk / Yalnızlık / Özlem
Hey Onbeşli	1616	Tokat	Savaş / Kayıp
Dar Köprüden Geçerken	166	Yozgat	Aşk / Ayrılık
Kara Bahtım Kem Talihim	269	Adana	Kader / Felsefi
Arabam Taşa Geldi	232	Balıkesir	Kader / Kabulleniş
Felek Şad Olacak Gün Görmedim	1029	Amasya	Kader
Bir Ay Doğar	2837	Malatya	Felsefi / Mistik
Sarı Gelin	615	Erzurum	Aşk / Toplumsal Hüzün
Zahidem	756	Kırşehir	Aşk / Teslimiyet
Yüce Dağ Başında Yanar Bir Işık	4489	Eskişehir /Sivrihisar	Hasret / Hüzün
Ela Gözlüm Ben Bu Elden Gidersem	2928	Erzurum	Ayrılık / Vedalaşma
Ormancı	3590	Muğla	Trajik Ölüm / Yerel Ağıt
Kesik Çayır Biçilir mi	4141	Kırşehir	Gurbet / Ayrılık
Ağ Elime Mor Kınalar	7	Denizli	Aşk / Hasret
Şu Karşiki Dağda Kar Var Duman Yok	504	Hatay	Aşk / Ayrılık
Gine Haber Gelmiş Dostun Elinden	625	Kırşehir	Gurbet / Özlem
Kırmızı Gül Demet Demet	1175	Erzurum	Evlat Acısı / Ölüm
Mevlam Bir Çok Dert Vermiş	2322	Malatya	Felsefi / Kader Hüznü
Mecnunum Leylamı Gördüm	269	Sivas	Aşk / Manevi Özlem
Ayva Çiçek Açmış	509	Balıkesir	Ayrılık / Hasret
Oy Benim Sevdiceğüm	2328	Trabzon	Aşk / Kader
Ben Giderim Batum'a	1371	Sinop	Gurbet / Özlem
Bunca derdi bunca kahrı	3652	Erzincan	Aşk / Kader
Karadır Kaşların	2610	Zonguldak	Aşk / Felsefi
Çarşamba'yı Sel Aldı	2040	Samsun	Gurbet / Felaket

R.K.No: Repertuva Kayıt No

An analysis of codes of melancholy in Turkish folk music

Abstract

In an increasingly digitalized and modernized world, the sense of “belonging,” which constitutes the most fundamental refuge of the individual, has transformed more than ever into a quest for origins. The most concrete and aesthetic manifestation of this quest is undoubtedly found in folk songs. However, the concept of “melancholy” in Turkish Folk Music, which represents our traditional heritage, is often evaluated from a superficial perspective as merely a simple form of sorrow or pessimism. This study aims to redefine the phenomenon of melancholy in Turkish folk music not as “pessimism,” but as a “code of melancholy” that represents the unwavering resilience, maturity, and coping strategy of the Anatolian people in the face of life and collective traumas. The research seeks to situate on a scientific ground how this musical heritage functions as an “emotional immune system” and a cultural defense mechanism during periods of social crisis. Constructed upon an interdisciplinary model, this study adopts a holistic analytical approach by integrating the disciplines of musicology, psychology, and sociology. The dataset of the study consists of 35 folk songs selected from different regions and registered in the TRT repertoire, chosen for their strong representation of the aesthetics of melancholy. Employing qualitative research methods, specifically the “case study” and “document analysis” techniques, the study provides a detailed examination of both the musical structures (maqam, rhythm, melody) and the lyrical contents (themes of separation, exile, death, and cultural imagery) of the selected works. The findings reveal that the codes of melancholy in Traditional Turkish Folk Music are not arbitrary, but rather grounded in specific musical and psychological foundations. Among the analyzed works, Hüseyini emerges as the most dominant maqam; it has been determined that this maqam, in parallel with emotions of “submission” and “introspection,” produces a stress-reducing and calming effect on the listener. From a rhythmic perspective, the 4/4 meter is observed to facilitate the fluency of word-centered narration, thereby enabling the intergenerational transmission of this cultural memory. In conclusion, the study emphasizes that folk songs transcend individual sorrow and transform into a collective heritage. It further underlines the necessity of resolving terminological ambiguities, particularly those concerning concepts such as “ayak” and “maqam,” in order to enhance academic productivity in this field. For future research, it is recommended that local practices of melancholy be more systematically associated with international theories of melancholy and diaspora, thereby ensuring the economic and social sustainability of this cultural heritage.

Keywords: Emotional immunity, codes of melancholy, cultural memory, maqam, Turkish folk music